

Posudek na disertační práci

Zornica Kirkova

**Roaming into the Beyond:
The Theme of Immortality in Early Medieval Chinese Verse**

**Toulky za hranice běžného žití
Téma nesmrtelnosti (*sien*) v čínské poezii raného středověku**

Doktorandka si zvolila pro svou disertační práci literární téma s religionistickými konotacemi. Výběr byl nepochybně ovlivněn jejím dlouhodobým zájmem o taoismus i odbornou erudicí. Ústředním námětem studie je básnický směr (poetic current) *you xian* „toulky za hranice běžného žití“ (Roaming into the Beyond) a s ním těsně spojené téma nesmrtelnosti *xian* v čínské poezii raného středověku.

Směr *youxian* se etabloval v čínské literatuře v průběhu období Šesti dynastií společně s několika dalšími básnickými proudy, od nichž se liší tím, že je zaměřen na extatické duchovní zážitky získané při imaginárním putování sférami mimo rámec tohoto světa. Netěšil se proto příliš zájmu střízlivěji laděné tradiční čínské literární kritiky a byl na dlouho odsunut na periferii básnické tvorby. Teprve v posledních několika dekádách se stává předmětem bádání čínských i zahraničních vědců.

Cílem autorky je nastítnit zdroje a konečnou krystalizaci tohoto básnické směru, jenž tkví svými kořeny hluboko v minulosti. Je těsně spjat s taoismem a jeho postupné formování si zaslouží pozornost, neboť je s ním spojena celá řada bájných i konkrétních postav, navazuje i na přitažlivou poetičnost *Chuci*, dílu, v němž se mísí realita s fantazií, dále čerpá z uvolněnosti taoistického přístupu k životu i z lidové představivosti. Je proto důležité zkoumat výskyt námětu nejen v lyrických básních *shi*, ale i dalších „versified genres“, jak je autorka označuje, jako jsou rapsodie *fu*, elegie *sao*, chvalozpěvy *song*, eulogie *zan*, tradičně klasifikované jako próza *wen*.

Doktorandka z tohoto hlediska, které otevírá prostor k obsáhlému bádání, zevrubně analyzuje vznik námětu, jeho vývoj a proměny od nejstarších dob až po raný středověk, což je rozmezí let od 2. stol. př.n.l. až do 6. století n.l.

Vyplňuje tak mezeru v celkovém hodnocení a chápání čínské poezie způsobenou tím, že čínská literární věda se vztahy mezi různými básnickými formami a žánry, tradičně pokládány za nesouměřitelné, nezabývala a popisy fantastických vizí a mystických toulek nepokládala za dostatečně důstojný námět (str.24).

Téma doktorandku nepochybně bytostně zaujalo. Svědčí o tom rozsah její práce (290 stran) včetně přílohy *Preserved verse treating the theme of immortality* (str.267-275) a podrobné bibliografie (str.276 – 290).

Dílo má rozsáhlý úvod,(str.2-29), který by snesl v zájmu větší přehlednosti zkrácení a shrnutí do stručnějších bodů, v nichž by se čtenář lépe orientoval, neboť některé teze a výklady se posléze v práci nejednou opakují. V úvodu je vyslovena důležitá myšlenka, že překládat pojem *xian*, jenž je v této práci klíčový, výrazy „immortals/immortality“ je značně zavádějící. „Immortality in the sense of ‘not passing away *busi* 不死’ is only one aspect of the *xian* state, which more fundamentally involved a transformation of the psycho-spiritual complex of the individual and thereby a change in the very state of his being“(str.2). S tím lze jen souhlasit. Najít vhodné řešení nebude ovšem snadné a nevýstižnější zůstane zřejmě i nadále čínský termín *xian*.

Na již zmíněný úvod navazují čtyři kapitoly, z nich každá je věnována sledování určitého jevu analyzovaného tématu z různých, pro něj charakteristických aspektů, jak to naznačují názvy kapitol.

První kapitola ***Xian - Immortals***(str.30-98) nastiňuje v širokém kontextu představy o nesmrtelných obsažené v různých básnických formách i literárních žánrech, jejich vývoj a proměny ve zmíněném časovém období. Druhá, velmi zajímavá kapitola ***The World of the Immortals*** (str.109-142) se zabývá světem nesmrtelných, bájnou krajinou, nadzemským rájem, ukrytým v horách i dalšími, s postupem doby se proměňujícími představami. Třetí kapitola ***The Way into Immortality*** (str.145-173)je věnována pouti do sféry nesmrtelnosti a jejím proměnám. Čtvrtá, nejobsáhlejší stať ***Relations between the Human World and the World Beyond***(str.188 – 257)líčí různé formy vztahů mezi lidským světem a světem za hranicemi běžného žití.

V této obsáhlé části, jež tvoří jádro disertace, zpracovala Z. Kirková široký okruh materiálů rozmanité provenience a pravděpodobně jen sinolog je schopen posoudit vzhledem k jejich obtížnosti míru úsilí, které autorka výzkumu věnovala. Domnívám se, že v oblasti náboženské sféry poněkud podcenila vliv buddhismu, zvláště myšlenky o krátkosti a pomíjivosti života, která ovlivňovala myšlení básníků i vzdělavců všeobecně a promítala se do jejich tvorby.

Na základě podrobné analýzy a komparace dospívá autorka práce k závěru, že lze rozlišit tři hlavní fáze či období vývoje poezie typu *youxian* a to **za první** období jejich prapočátků, inspirované dávnými náboženskými představami od nejranějších zachovaných skladeb z 2. století př.n.l. až po začátek 3. stol. n.l., **za druhé** období subjektivní poezie, stále více „zabarvované“ (coloured) filozofickými spekulacemi v období Východních Hanů, Wejů a Západních Jinů, a jeho postupné zanikání (fading away) za Východních Jinů a **za třetí** konečné období estetizace a objektivizace v dvorské poezii od 5.století až do dynastie Sui. (str.258)

Dílo Z. Kirkové není vždy snadné čtení. Jsem přesvědčena, že v některých pasážích by možná „méně bylo více“. V záplavě faktů , dlouhých souvětí,

sofistikovaných výrazů se místy vytrácejí souvislosti, jinde se některé skutečnosti zbytečně opakují. Z tohoto hlediska by si práce zasloužila revizi, jež by jí i za cenu zkrácení podle mého názoru zcela určitě prospěla a přispěla k lepší srozumitelnosti, neboť i ta k vědecké práci patří.

V celku je to však dílo velmi hodnotné, lze říci výjimečné a podnětné, které si rozhodně zaslouží pozornosti všech, kdo se zabývají literaturou, náboženstvím i etnologií a vrcholnou měrou splňuje požadavky kladené na doktorskou disertaci.

doc. PhDr. Věna Hrdličková CSc.

13.8. 2007